

Пише:
Саша
Вошњак

Ванкувер, Октобар 2009.

Tamo svetla gore u noći
ta su svetla naši gradovi
svako svetlo je jedan stan
u stanu krevet sto i stolice...

Ljudi iz gradova. EKV

Razaranja koja pamtimo iz trogodišnjeg rata u Bosni, a naročito ona iz njenog glavnog grada su dopirala do nas, koji smo se nalazili na (relativno) sigurnoj udaljenosti od tog užasa, uglavnom preko televizijskih ekrana u vidu slika zapaljenih i izrešetanih višespratnica. Panorama ratnog Sarajeva obavijenog izmaglicom, čuvenim sarajevskim smogom i dimom iz zapaljenih zgrada upisana je u naše istorijsko (i ono, obično - ljudsko) pamćenje kao vizuelna emancipacija balkanskog bezumlja. Nešto kao što je to danas Pikasova *Gernika*, koja simboliše horor građanskog rata u Španiji.

U jedan od tih sarajevskih solitera pisac i arhitekta, Saša Veljović-Čeklić, zgusnula je sudbine njenih bivših sugrađana, po formuli: jedan stan, jedna porodica, jedna sudbina, jedna tragedija, jedna komedija - mada ovo dvoje često ide zajedno. Ustvari, u zbirci priča *Sarajevo u zemlji čuda* veoma često. Originalnošću jednog Pavića, dokazanog majstora za gradnju neobične literarne strukture, Saša V.Č. (kako je potpisana na naslovnoj stranici knjige) plete svoj narativ od sprata do sprata, od vrata do vrata, od broja do broja, od imena do imena, od lica do lica... Imena stanara su tipično sarajevska: Momo, Uzeir, Jagoda, Munevera, Esmā, Sanja, Alen, Zdenko, Miki, Novka i Ruža, ali neka su i atipična: Romeo, Alisa, Antonio i Gabrijel. Onako kako to već i dolikuje zemlji čuda.

U galeriji likova koje je stvorila, Saša ima (a kako drugačije) i pozitivce i negativce. Baš kako to odgovara stvarnom životu, ma koliko ova opaska nekom ličila kao da dolazi iz lošeg holivudskog scenarija. Rat u Bosni, koji je takođe izveden po lošem scenariju očajnih scenarista, proizveo je i jedne i druge, mada se podela koja za Bosnu danas važi pre može svesti na dihotomiju: mrtvi i živi. Tačnije, živi i živi: živi u Bosni i živi raseljeni širom planete. Zato je priča (moj favorit) *Dvije karike zagrljaja* paradigma današnje Bosne. Avdo je brat koji je izbegao iz rata u Ameriku i oženio Amerikanku, a Nusret je onaj koji je sa porodicom ostao do kraja. Njihov susret je na ivici plača, ali i bratske tuče: *Po meni je, vidiš, moja zemlja tamo gde mi je omogućen dobar život!* - ne predaje se Avdo. *I šta ti je to dobro? Radite ko crnci, hrana vam je sintetička, nemaš vremena ni za šta. Nisi ni materi ni ocu na dženazu došo!* - protivriječi oštro Nusret.

Manirom iskusnog pisca, iako je po broju objavljenih knjiga tek na početku spisateljske karijere, Saša V.Č. se u portretisanju svojih junaka i njihovog okruženja vešto koristi književnim postupcima, koje srećemo u savremenoj srpskoj literaturi XX veka, a koje je najlakše definisati prema piscima koji su ih

upražnjavali: kišovskom, filgranskom deskripcijom predmeta i enterijera, lalićevskim samorazarajućim unutrašnjim monolozima, vrcavim ćopićevskim dijalozima prepunim lokalnih začina, već pomenutom pavićevskom unikatnom organizacionom strukturom, kaporovskom (koliko god on nije kalibar ostalih sa ovog spiska) opuštenom ironijom, pa čak, na nekim stranicama, andrićevskim istorijsko-filozofskim opservacijama o Bosni, ali sa puno mere i bez velike gorčine tj. tragike. U jednoj priči nalazimo i omiljeni filmski postupak Emira Kusturice, lebdjenje tj. let iznad "zemlje čuda", pa neću odoleti da ga ne potkrepim citatom: *On je lebdio iznad Bosne... Lebdio je a suze su mu kapale po ranjenoj bosanskoj zemlji. Gde god bi koja kap pala, tu bi zemlja najednom oživjela, rijeka bistra potekla, šuma ozelenjela i cvijeće poljsko izraslo. Nešto ga je vuklo dolje, da se spusti i napije te bistre vode sa vrela Bosne, da čuje staru sevdalinku i otkine zapečeni okrajak sirmice. Bosna ga je vukla sebi.*

Saša V.Č. kao i sve Sarajlije, koji zaslugom Ludog Šeširdžije, Šahovnog Mačka i Bijelog Zeca (junaci iz priče *Alisa*) više ne žive u tom gradu, ima pravo da bude gorka i zločesta prema ljudima sa kojim je odrastala, a koji su sad junaci njenih priča. Ona to nije! Saša V.Č. ima pravo da bude gruba i prema gradu koji je još uvek prati kao avet i tera da, umesto da projektuje kuće i zgrade po Kalgariju (što je hlebom rani), provodi dragoceno vreme projektujući neke imaginirane sarajevske zgrade - ne od betona i cigala, nego od mašte, sećanja i pismena, koja, kao iz nekog prirodnog bosanskog izvora ledene vode, izlaze ispod njenih toplih prstiju na hladni beli ekran. Ona to, dakle, nije! Saša V.Č. ima pravo (i mogućnost) da zaboravi tragičnu prošlost "tamnog vilajeta" iz kog je potekla, i da bude skeptična prema njegovoj budućnosti. Ona to neće ili ne može, jer je Bosna i dalje vuče sebi. *I posna i bosa i hladna i gladna...i prkosna da proštiš*, kako reče pesnik. Pričamo sa Sašom preko hladnog belog ekrana:

Kišobran: Koja te je "muka" naterala da tek ovde Kanadi objaviš svoju prvu zbirku priča?

Saša V.Č.: Uvijek sam pisala, ali za objavljivanje je potrebno puno truda i slobodnog vremena. Raditi ful-tajm i odgajati troje dece je veliki izazov. Mi-

slim da je ta "muka" moj muž koji mi je uvijek prebacivao da će moj talent ostati negde između mašine za pranje veša i mašine za pranje sudova. Ubjeđivao me da treba da pišem i da su prašina i paučina zdrave za našu decu, ha, ha... Ove godine objavljujem još jednu knjigu *Vašar u Malom Parizu*, onda jednu kratku priču u knjizi koju objavljuju srpski pisci iz Kanade i još neke pjesme u zbirci srpskih pisaca iz Švajcarske.

Kišobran: Zbirku *Sarajevo u zemlji čuda* si prilično originalno koncipirala kao skup priča o pojedinačnim

Saša V.Č.: Kad bih bila sigurna u ovaj odgovor, uložila bih Kviska. I kao čitalac, i kao pisac, volim različite žanrove. Često to zavisi i od mog raspoloženja, ako sam tog dana bila izložena americkim TV vijestima vjerovatno sam poslije odlutala u neku priču u kojoj su se dogodili krv i ubistvo. Za prevrtljivu politiku nemam boljeg izraza do parodije, a fantastikom vjerovatno bježim iz surove realnosti 21-og vijeka. Nadam se da ću u budućnosti naći vremena i snage da se upustim u izazov romana i završim materijale koje pišem za djecu.

Kišobran: Pišeš i poeziju. Jesli li počela da pišeš pesme u srednjoj skoli, kad se to obično i počinje, ili je to nešto skorašnje?

Saša V.Č.: Šta pjesme? Pisala sam recitale koje smo deklamovali po sarajevskim đačkim domovima i kasarnama. Samo mi kažeš za koji praznik hoćeš materijal, i ja ti za pola sata složim krv, Tita i domovinu. Jednom smo malo gucnule pred nastup jedna moja drugarica i ja, pa smo se ljuljale na bini kasarne "22. decembar", ali toliko nas je voljela ta profesorica, pa nam se samo nasmijala. Pisala sam i ljubavne, naravno... Pitam se da li ih je pročitao onaj ko je opljačkao moj stan u Sarajevu., a možda ih je i naložio kad je bila zima? To mu opraštam...

Kišobran: Na poziv svoje izdavačke kuće *Draganić* putuješ uskoro na Sajam knjiga u Beograd. Šta očekuješ od ove beogradske promocije i jesi li uzbuđena pred ovaj put u Srbiju, još jednu zemlju čuda?

Saša V.Č.: Voljela bih svakako prisustvovati Sajmu, samim tim što za petnaestak dana izlazi iz stampe i moja druga knjiga *Vašar u Malom Parizu*, koja će takođe biti tamo predstavljena. Radujem se susretima sa čitaocima, piscima i prijateljima u Beogradu, a i dunavskim splavovima. Sajam je takođe prilika da obogatim svoju kućnu biblioteku, bojim se samo da ne pretjeram, jer su nekom porok cipele i tašne, a meni knjige.

stanovima u jednoj sarajevskoj zgradi. Pretpostavljam da je ta ideja potekla sa tvog arhitektonskog stola...

Saša V.Č.: Koncept zgrade mi se učinio interesantnim, jer uprkos političkim i geografskim pođelama, gradski komšilik i dalje egzistira kao multinacionalan. Od vrata do vrata, bez obzira da li smo u Sarajevu, Vanuveru ili Tokiju, kriju se priče o univerzalnim ljudskim osjećanjima i problemima. Dok iz stanova junaka mojih priča dopire miris gulaša i sarme, u svima njima, na tihoj vatri, krcka želja da budu sretni, uvaženi i voljeni.

Kišobran: U zbirci se igraš žanrovima: erotska priča, krimi triler, parodija, porodična hronika, fantastika...U kom žanru ti, kao autor, najbolje plivaš i da li će se uskoro izroditi neka duža prozna forma u tom žanru?